

DOBROČINSTVO – IḤSĀN (إِحْسَانٌ)

Enes KARIĆ

UDK 28-254

SAŽETAK: U ovom radu autor se bavi kur'anskim terminom iḥsān (إِحْسَانٌ) koji se, u svom značenju ljepota čovjekova čina i znanja, ili, pak, dobročinstvo i dobročinstveno odnošenje čovjeka prema drugima, u Kur'ānu spominje dvanaest puta. U uvodnom dijelu rada autor predstavlja korijen riječi ḥ-s-n (ح، س، ن), koji u svojim različitim izvedenicama realiziranim u Kur'ānu ukazuje na lijepe postupke, na ćudorednu ljepotu i dobročinstvo, na dobročinitelje, dobra djela, krjeposna djela i postupke, zatim na (neputenu, izvanputenu) ljepotu općenito, na ljepotu i dobrotu čovjekova čina, rada, djela... istovremeno, potom na lijepo i dobro kao takvo, dobro u ćudorednom značenju. U radu se obrađuje i pojam ḥusn (حُسْنٌ), te znamenito predanje/hadis Božijeg poslanika Muhammeda, a.s., karakteristično po tome što sa islāmom (predanošću Bogom) i imānom (vjerovanjem) povezuje iḥsān (dobrota i ljepota). Autor nam donosi uvide u kur'anski tekst, tradiciju Božijeg Poslanika te klasične komentare Kur'ana koji objašnjavaju značenja ovih termina.

Ključne riječi: *ihsan, husn, adab, dobročinstvo, dobrota, ljepota*

I. Iḥsān – ljepota kao dobrota, dobro(ta) na način lijepog

U svojim različitim izvedenicama realiziranim u Kur'ānu korijen ḥ-s-n (ح، س، ن) ukazuje na lijepe postupke, na ćudorednu ljepotu i dobročinstvo, na dobročinitelje, dobra djela, krjeposna djela i postupke, zatim na (neputenu, izvanputenu) ljepotu općenito, na ljepotu i dobrotu čovjekova čina, rada, djela... istovremeno, potom na lijepo i dobro kao takvo, dobro u ćudorednom značenju itd. Prema Al-İṣfahāniju (118) riječ *iḥsān* (إِحْسَانٌ) u Kur'ānu se koristi u dva osnovna značenja:

وَ الْإِحْسَانَ يُقَالُ عَلَى وَجْهَيْنِ أَحَدُهُمَا
الْإِنْعَامُ عَلَى الْعَبْدِ يُقَالُ أَحْسَنَ إِلَى فُلَانٍ،

Prvo, *iḥsān* je blagodatno ili blagodarno doprinošenje *drugima*, kaže se: *aḥsana ilā fulān* (أَحْسَنَ إِلَى فُلَانٍ) – “taj i taj je bio blagodaran ili dobročinstvenog i lijepog postupka prema tome i tome”, i

وَ الثَّانِي إِحْسَانٌ فِي فِعْلِهِ وَ ذَلِكَ إِذَا عَلِمَ
عِلْمًا حَسَنًا أَوْ عَمِلَ عَمَلًا حَسَنًا .

Drugo, *iḥsān* je dobročinstvo u *čovjekovom* vlastitom činu/djelu, to jest “kada neko znade neko znanje na dobročineći način, ili kada čini neko djelo na dobročineći način”.

Protumačen na ovaj način, *al-iḥsān* se javlja i kao lijep i (ćudoredno) dobar čin, ali i kao lijepo i (ćudoredno) dobro znanje. *Al-iḥsān* sadrži oba aspekta, i aspekt dobrog (lijepog i ćudorednog) čina, kao i aspekt dobrog (ćudorednog) znanja. Da ovo potkrijepi, Al-İṣfahānī (118) se poziva na izreku Zapovjednika vjernika, ‘Alī Ibn Abi Tāliba, Bog njime bio zadovoljan:

وَ عَلَى هَذَا قَوْلُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُ: «النَّاسُ أَبْنَاءُ مَا يُحْسِنُونَ»، أَيِ
مَنْسُوبُونَ
إِلَى مَا يَعْلَمُونَ وَ مَا يَعْمَلُونَ مِنَ الْأَفْعَالِ
الْحَسَنَةِ ...

“*An-Nāsu abnā’u ma yuḥsinūna* – Ljudi pripadaju dobrom znanju koje znaju i dobrom djelu koje učine!” To jest, “ljude se povezuje sa poznavanjem dobrih djela i sa činjenjem dobrih djela!”

Al-iḥsān (الْإِحْسَانُ – dobročinstvo) značenjem je općenitije od *al-in‘ām* (الْإِنْعَام – obasipanje blagodatima, darivanje blagodatima) – veli Al-İṣfahānī (118). Štaviše, prema Al-İṣfahāniju (118), *al-iḥsān* ili dobročinstvo jeste iznad pravde (*al-iḥsānu farwqa l-‘adli – الإِحْسَانُ فَوْقَ الْعَدْلِ*). Iako se u Kur'ānu zapovijeda i pravda (*al-‘adl*) i dobročinstvo (*al-iḥsān*), što jasno vidimo u suri *An-Nahl/Pčele* (16:90): *إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَ الْإِحْسَانِ* – “Bog zbilja zapovijeda pravdu i dobročinstvo!” – dobročinstvo je, ipak, iznad pravde zato što pravda znači “da čovjek dā [samo onoliko] koliko je dužan i uzme [samo ono] što mu pripada”.

فَالْإِحْسَانُ قَوْقُ الْعَدْلِ وَذَلِكَ أَنَّ الْعَدْلَ
هُوَ أَنْ يُعْطِيَ مَا عَلَيْهِ وَيَأْخُذَ مَا لَهُ

S druge strane, dobročinstvo (*al-ihsān*) znači “da čovjek daje više nego je dužan, i da prima manje nego li mu pripada!”

وَ الْإِحْسَانُ أَنْ يُعْطِيَ أَكْثَرَ مِمَّا عَلَيْهِ وَ
يَأْخُذَ أَقْلَ مِمَّا لَهُ...

Dobročinstvo (*al-ihsān*) je, dakle, puno više od pravde, ili “dodatak na pravdu”, “dopuna pravdi”, kaže Al-İsfahānī (118) – *fa l-ihsānu zā'idun 'alā l-'adli* (فَالْإِحْسَانُ زَائِدٌ عَلَى الْعَدْلِ).

Jer, naime, pridržavanje pravde jeste dužnost (*wāğib* – وَاجِبٌ), dok pridržavanje dobročinstva znači krjeposna posvećenost (*nadb* – نَدْبٌ) i dobrohotnost, dobrovoljnost (*taṭawwuw* – تَطَوُّعٌ), kaže Al-İsfahānī (118).

فَفَتَحَرَّى الْعَدْلَ وَاجِبٌ وَ تَحَرَّى
الْإِحْسَانَ نَدْبٌ وَ تَطَوُّعٌ...

II. *Husn* kao prethodnica *ihsāna*

Riječ *husn* (حُسْنٌ) jeste posve srodna riječi *ihsān*, iz istog je etimološkog stabla, u Kur'ānu se *husn* često navodi, označava dobrotu i ljepotu (istovremeno), to se vidi u suri *Porodica Imrānova/Āli Imrān*, 3:14., gdje se spominje “mjesto povratka najboljega/najljepšega” (*husnu l-ma'āb* – حُسْنُ الْمَأْبِ) kod Boga. Također, dobročinstven “zajam Bogu” (*qardān ḥasanān* – قَرْضًا حَسَنًا) spominje se u suri *Krava/Al-Baqara*, 2:245. Inače se *qardān ḥasanān* u Kur'ānu spominje na nekoliko drugih mjesta, ljude se podstiče da s draga srca “daju zajam Bogu”.

Na tjelesnu ljepotu (i istovremeno duhovnu dobrotu) žena ukazuje se riječju *husnubunna* (حُسْنُهَا), npr. u 33:52. Na istom se mjestu u Kur'ānu veli da “ljepota ovih žena” pobuđuje divljenje (*a'ğabaka husnubunna* – أَعْجَبَكَ حُسْنُهُنَّ).

Arapsko-latinski rječnik prevodi riječ *husn* kao *pulchritudo* (ljepota, izvrsnost, vrsnoća), za riječ *husn* engleski prijevodi Kur'āna najčešće daju riječ *beauty* (ljepota, čudoredna ljepota), a daju *beauty* i kao adekvatan prijevod za

ihsān, dok njemački prijevodi Kur'āna riječ *husn* prevode riječju *Schönheit* (ljepota). Arapsko-latinski rječnik prevodi riječ *ḥasanah* (حَسَنَةٌ) kao “dobro djelo” (*bonum opus, benefactum*).

Dobrota i ljepota (*husn* – حُسْنٌ) ili, češće, dobro i lijepo (*ḥasan* – حَسَنٌ) u Kur'ānu se često kao pridjev (ono dobro, ono lijepo) pridodaju uz različite imenice. Uz spomenuti “lijepi zajam Bogu” (*qardān ḥasanān* – قَرْضًا حَسَنًا) spominje se (u 3:37) još da je Hazreti Merjemu (Djevicu Mariju) dragi Bog obasuo “lijepom pažnjom, zadivnim prihvatanjem” (*bi qabūlin ḥasanim* – بِقَبُولٍ حَسَنٍ), na istom mjestu se veli da je Hazreti Merjema od Boga bila darovana “lijepim odrastanjem” (*wa anbatāhā nabātān ḥasanān* – وَ أَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا).

Sintagma *balā'an ḥasanān* (بِلَاءَ حَسَنًا) spominje se kao “podareno dobro i podareno lijepo” koje je dato u teškim prilikama, udesima sudbine, teškim ratnim iskušenjima. Sura *Al-Anfāl/Ratni plijen* (8:17) spominje takve ratne okolnosti.

Zanimljivo je spomenuti i sljedeće sintagme Kur'āna:

Matā'an ḥasanān (مَتَاعًا حَسَنًا) – *Hūd*, 11:3) znači “život ispunjen (čudoredno pohvalnim) uživanjem i ljepotom”.

Ağran ḥasanān (أَجْرًا حَسَنًا) spominje se u suri *Al-Kahf/Pećina* (18:2) u značenju “lijepa nagrade” na Onom svijetu “vjernicima koji su dobro činili”.

Wā'dan ḥasanān (وَعْدًا حَسَنًا) – *TāHā*, 20:86) donosi se kao lijepo obećanje koje je Bog dao jevrejima.

Rizqan ḥasanān (رِزْقًا حَسَنًا) – *Al-Hağğ/Hodočašće*, 22:58) navodi se u značenju “lijepa/divne opskrbe”.

III. *Ihsān* – kriterij dobrote i ljepote u međuljudskim odnosima

Riječ *ihsān* (إِحْسَانٌ) ili ljepota čovjekova čina i znanja, ili, pak, dobročinstvo i dobročinstveno odnošenje čovjeka prema drugima, u Kur'ānu se spominje dvanaest puta u raznolikim kontekstima.

Prvo, sura *An-Nahl/Pčele* (16:90) proglašava da sam “Bog zapovijeda pravdu ili *al-'adl*, zatim dobročinstvo ili

al-ihsān...” (*innallāha ya'muru bi l-'adli wal-ihsāni*... – إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ). Ovo je karakteristično mjesto u Kur'ānu gdje se zapovijeda *al-ihsān*.

Drugo, sura *Ar-Raḥmān/Svemilosni* (55:60) blagovijesno podsjeća “da za dobročinstvo postoji jedna jedina nagrada, a to je dobročinstvo *sāmo*”. To se na ovom mjestu u Kur'ānu naglašava jednim retoričkim pitanjem:

هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ

“Zar je nagrada za dobročinstvo nešto drugo doli dobročinstvo?!”

Treće, u sljedećim surama *Al-Baqarab/Krava* (2:83), *An-Nisā/Žene* (4:36), *Al-An'am/Stoka* (6:151), *Al-Isrā/Noćno putovanje* (17:23) i *Al-Aḥqāf/Pješčane dine* (46:15), u svim ovim surama zaredom spominje se jedan veliki moralni proglas Kur'āna: وَالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا – *Wa bi l-wālidayni ihsānā!* A prema roditeljima – dobročinstveno postupanje! Ili: Roditelji (od svoje djece, od svoga poroda) zaslužuju *ihsān!*

Upravo se riječ *ihsān*, u toj svojoj formi činjenja najvišeg dobra, u Kur'ānu najviše puta spominje uz roditelje. Time se poručuje: roditelji se kod svoje djece, kćerki i sinova, najljepše osjećaju ako su obasuti *ihsānom*.

Četvrto, u pamičnoj nagodbi u cilju prevazilaženja odmazde za ubojstvo, u Kur'ānu se (sura 2:178) predlaže sudu izlaz zvani dobročinstvo ili *ihsān*. Poruka Kur'āna je ovim jasna: Treba spriječiti daljnje prolijevanje krvi i tražiti da sve pamične strane prihvate rješenje zvano *ihsān* ili *dobročinstvo*.

Peto, sura 2:229. moralnim savjetima traži da se procedura razvoda braka (kad, ipak, do nje dođe) obavi dobročinstveno ili po *ihsānu*, to jest ako se, nakon svih pokušaja očuvanja braka, u tome ipak ne uspije – proceduru razvoda braka treba provesti na najljepši način (*tasriḥ bi ihsān* – تَسْرِيحٌ بِإِحْسَانٍ).

Šesto, sura *At-Tawbah/Pokajanje* (9:100) zagovara jedan veoma važan moralni savjet potonjim ili kasnijim pokoljenjima muslimana, naime, ta pokoljenja treba da slijede prve muslimane, *muhādžire* i *enšarije*, u dobročinstvu ili na dobročinstven način.

وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ – *Wa 'lladīna t-taba'ūhum bi ihsānin...*

Ovaj zahtjev Kur'āna je etičke naravi, on savjetuje potonja muslimanska pokoljenja da se od predaka i njihove historije treba uzimati ono što je *ihsān* ili dobročinstvo, to jest, prvotne naraštaje treba slijediti u njihovom dobročinstvu ili na način širenja njihova dobročinstva koje je općenito priznato. Prema Ismā'ilu Haqqiju Burūsawiju (III, 491. i dalje) *ihsān* na ovom mjestu sadrži (znači) svako “dobro/lijepo svojstvo” (*kulla ḥaṣlatin ḥasanatin – kull ḥaṣlati ḥasnat*). Također, ovaj komentator Kur'āna tvrdi da se po *ihsānu* treba odnositi prema “svim drugovima Božijeg poslanika, a.s., bilo da su muhādžiri ili enšārije”, ne gradeći među njima nikakve razlike.

Al-murādu bihim ḡami' u ṣ-ṣaḥābati mina l-muhāğirina wa l-anšāri.

الْمُرَادُ بِهِمْ جَمِيعُ الصَّحَابَةِ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ...

Jedini kriterij u ovom sljedbeništvu i iskazivanju pripadanja prvom pokoljenju muslimana jeste *ihsān* ili slijediti ih u dobru, a ne u zlu, ne u zavadi, mržnji i nasilju. Naročito je kriterij *ihsāna*, shvaćen na ovaj način, potrebno promovirati danas među muslimanima, ali i između muslimana i pripadnika drugih religija i svjetonazora.

Sedmo, sura 4:62., zabranjuje kriptovotvorenost ili hinjeno dobročinstvo ili lažni i prijetvorni *ihsān*.

Ovih sedam dionica obuhvataju glavne značenjske osebnosti i kontekstualne veze u kojima se spominje riječ *ihsān* u Kur'ānu. Dakako, treba podsjetiti da Kur'ān u izobilju spominje mnoge riječi, izvedenice iz korijena *h-s-n* (ح، س، ن), npr. *ḥasanah* (حَسَنَةٌ) znači dobro djelo, *ḥasanāt* (حَسَنَاتٌ) – dobra djela, *muḥsin* (مُحْسِنٌ) – dobročinitelj, *muḥsinūn* (مُحْسِنُونَ) – dobročinitelji, *muḥsināt* (مُحْسِنَاتٌ) – dobročiniteljice itd.

IV. Islām, imān i ihsān

Jedno znamenito predanje Božijeg poslanika Muhammeda, a.s., karakteristično je po tome što se

sa *islāmom* (predanošću Bogom) i *imānom* (vjerovanjem) povezuje *ihsān* (dobrota i ljepota). Ovo Poslanikovo, a.s., predanje ćemo prepričati u glavnim akcentima, tako kako ga donosi Al-Buḥārījeva zbirka.

Prvi odjeljak odnosi se na *islām*:

وَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتَحَجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا».

Na pitanje Džibrila, a.s., šta je islām ili predanost Bogu, Božiji poslanik odgovara da je to: 1) Očitovanje i svjedočenje da je jedan Bog i da je Muhammed Njegov poslanik, zatim 2) obavljanje namāza, 3) davanje zekāta, 4) postiti mjesec Ramazan i 5) obaviti hadž...

Potom slijedi odjeljak o *imānu* ili vjerovanju:

قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ، قَالَ: «أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدْرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ».

Na pitanje Džibrila, a.s., šta je *imān* ili vjerovanje, Božiji poslanik odgovara da je to 1) vjera u Boga, 2) Njegove meleke/anđele, 3) Njegove knjige, 4) Njegove poslanike, 5) vjera u Sudnji Dan i 6) vjerovanje u Božije određenje...

Treće Džibrilovo pitanje zaredom bilo je o *ihsānu*:

قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ، قَالَ: «أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ».

Božiji poslanik, a.s., je odgovorio da *ihsān* znači: “Da robuješ Bogu (da štuješ Boga) tako kao da Ga vidiš, jer ako ti Njega ne vidiš, On tebe vidi!”

Ovo predanje ili ḥadīs (*ḥadīṭ*) Božijeg poslanika Muhammeda, a.s., ima jednu važnu poentu, naim, sve iz *imāna* (vjerovanja) i sve iz *islāma* (predanosti Bogu) treba da se prakticira na način *ihsāna* (dobrote i ljepote). *Ihsān* naprosto znači da se u vjerovanju i u predanosti Bogu mora biti moralno, krjeposno i čudoredno.

To se posebno vidi i u zahtjevu da se sam Kur'ān i njegova kazivanja treba da slijede (ili čitaju) po *ihsānu*. Sura *Az-Zumar/Skupine* (39:18) spominje one ljude “koji Govor [Božiju Objavu, Kur'ān] slušaju i ono najljepše (*aḥsanahū*) slijede u njemu”.

Allaḍīna yastami'ūna l-qawla fa yattabi'ūna aḥsanahū.

الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ...

Ibn Kaṭīr (IV:63) tumači ovo mjesto i ističe dvije stvari, razumijevanje (*fabm*) toga što je u Kur'ānu i postupanje (*'amal*) po onom što je razumom shvaćeno iz Kur'āna.

أَيُّ يَفْهَمُونَهُ وَيَعْمَلُونَ بِهِ

Na istom mjestu Ibn Kaṭīr podsjeća da je i Mūsā'u (Mojsiju) zapovjedbno (*Al-A'rāfl Zidīne*, 7:145) da njegov narod treba da slijedi (ili prihvati) iz Tevrata (Tore) ono najljepše (*bi aḥsanihā*).

فَخَذَهَا بِقُوَّةٍ وَأَمَرَ قَوْمَكَ يَاخُذُوا بِأَحْسَنِهَا...

“Uzmi Ploče (Tevrata) snagom svom i narodu svoje zapovjedi da se onog što je u njima najljepše drži!”

U tumačenju cjeline *fa yattabi'ūna aḥsanahū* (“i slijede ono najljepše u njemu”) Ismā'il Haqqi Burūsawī (VIII:90) poziva se na Ar-Rāğiba Al-Iṣfahānija koji tvrdi da te riječi znače: “Slijede ono [iz Kur'āna] što je najudaljenije od dvojbe (sumnje, nejasnoće)...”

ay al-ab'ada mina ṣ-ṣubḥah

أَيُّ الْأَبْعَدَ مِنَ الشُّبْهَةِ...

Po ovim tumačenjima se vidi pobožni zahtjev (ili *ihsān*) da se čitanjem Kur'āna (ili posezanjem za Kur'ānom u citiranju njegovih uzvišenih riječi ili, pak, u pridržavanju moralnih naloga Kur'āna) ne smije među ljudima pobuđivati nasilje, nered, sukob, mržnja, kivnja, itd.

V. Iḥsān i Adab

Pod utjecajem učenja o *ihsānu* u islamskoj tradiciji nastali su posebni žanrovi bogate literature, njih sve skupa objedinjava riječ *adab* (*edeb*) – lijepo ponašanje, kurtoazija, uvidavnost,

dobar odgoj, moralom prožeta savjest, lijepi obziri, pažnja prema svemu, živome ili mrtvome, također *adab* ili *edeb* znači i lijepa književnost, itd.

U krajnjemu, *ihsān* i *adab* počivaju u samom temelju pristojna odgoja i obrazovanja kojima se bdije nad brižljivo kazanom riječi, nad lijepim postupkom i činom.

Kako navodi Ismā'īl Ḥaqqī Burūsawī (VIII:90), čovjek treba nastojati da od onog što sluša, bilo to dobro ili zlo, širi samo ono što je dobro i što je u skladu sa *ihsānom*:

“Čovjek sjedi sa ljudima, sluša lijepe i ružne besjede, potom slijedi ono lijepo [iz tih besjeda], prihvata to lijepo i priča o njemu, a ostavlja

[kloni se] onoga što je ružno u njima [besjedama]...”

يَجْلِسُ الرَّجُلُ مَعَ الْقَوْمِ فَيَسْتَمِعُ
الْأَحَادِيثَ تَحَاسِنَ وَ مَسَاوِي فَيَتَّبِعُ
أَحْسَنَهَا

فَيَأْخُذُ الْمَحَاسِنَ وَ يُحَدِّثُ بِهَا وَ يَدَعُ
مَسَاوِيهَا ...

Pod snažnim utjecajem *ihsāna* i *adaba* islamska klasična literatura donosi izobilje mudronosnih izreka i stihova. Ovom prilikom podsjećamo na neke.

أَحْسِنُ إِلَى النَّاسِ تَسْتَعِيدُ قُلُوبَهُمْ
فَطَالَمَا اسْتَعِيدَ الْإِنْسَانَ إِحْسَانٌ

Čini dobro ljudima, zarobićeš srca njihova,

tako je sve dok dobročinstvo vlada čovjekom!

أَزْرَعُ جَمِيلًا وَ لَوْ فِي غَيْرِ مَوْضِعِهِ

مَا ضَاعَ قَطُّ جَمِيلٌ أَيَّنَمَا زُرِعَا

Posij lijepo, makar i tu gdje mjesto mu nije,

Lijepo ma gdje se posijalo – nikada nije izdalo!

وَ أَحْسِنُ فَإِنَّ الْمَرْءَ لَا بُدَّ مَيِّتٌ

وَ إِنَّكَ مَجْرِيٌّ بِمَا كُنْتَ سَاعِيَا

Čini dobro, jer čovjek mora umrijeti, a ti ćeš biti nagrađen za trud koji si uložio!

Izvori i literatura

Burūsawī, Ismā'īl Ḥaqqī Burūsawī. (1421 H.). *Rūḥu l-bayān*. Istanbul
Der Koran (arabisch – deutsch) (2009). Aus dem Arabischen von (s arapskog preveo) Max Henning. Istanbul: Cagri Yayinlari.
Dimišqī, 'Alī ibn 'Alī ibn Muḥammad ibn Abī l-'Izz ad-Dimišqī (1997). *Šarḥu*

l-aqīdati t-taḥāwīyyah, II, izd. Bejrut: Mu'assasatu r-risālah.
Georgii Wilmhelmi Freytagii (1975). *Lexicon Arabico Latinum*, I svezak. Bejrut: Librairie du Liban.
Ibn Manzūr (1988). *Lisānu l-'arab al-muḥīṭ* (لسان العرب المحيط) I. Bejrut: Dāru l-ḡīl.

Isfahānī, ar-Rāgib al-Isfahānī (1972). *Mu'ḡamu mufradāti alfāzi l-qur'an*. Bejrut.
Qušayrī, (2007). *Laṭā'ifu l-išārāt*, I – III. Bejrut: Dāru l-kutubi l-'ilmiyyah.
Zamaḥšarī, 'Umar az-Zamaḥšarī (2001). *Al-Kaššafu 'an ḥaqa'iqi tanzili wa 'uyuni l-aqāwili fi wuḡūbi t-ta'wili*. Bejrut.

الموجز

الإحسان

أنس كاريتش

يعالج الكاتب في هذا البحث المصطلح القرآني «الإحسان» الذي ذكر في القرآن الكريم اثني عشرة مرة، متصلة بجمال علم الإنسان وعمله، وبحسن معاملته للآخرين. ويستعرض الكاتب في التمهيد الجذر الثلاثي للكلمة (ح س ن) الذي يشير بمشتقاته المختلفة في القرآن الكريم إلى الأعمال الطيبة، والجمال والإحسان، والمحسنين، والأعمال الصالحة، والجمال غير الجسدي عموماً، وجمال عمل الإنسان وجودته... في نفس الوقت، ثم إلى الجمال والجودة المجردين، وجمال الخلق. ويعالج الكاتب أيضاً مفهوم (الحسن) مستعرضاً الحديث النبوي الشريف الذي يربط فيه رسول الله صلى الله عليه وسلم بين الإسلام والإيمان والإحسان. ويطلعنا الكاتب على بعض الآيات القرآنية والأحاديث النبوية والتفاسير التي تشرح معاني تلك المصطلحات.

الكلمات الرئيسية: الإحسان، الحسن، الأدب، العمل الصالح، الطيبة، الجمال.

Summary

Benevolence – IHSĀN (إِحْسَانٌ)

Enes Karić

In this article the author elaborates upon the Qur'anic term *ihsān* (إِحْسَانٌ) which is, signifying the beauty of a human act and knowledge, good deeds or compassion towards other human beings, mentioned in the Qur'an twelve times. In the first part of the article the author presents the root of the word *ḥ-s-n* (ح، س، ن), which in its variations given in the Qur'an denote kind acts, morality and benevolence, benefactors, good and virtuous deeds and acts, further it denotes (non-sensual) beauty in general, beauty and goodness of human deeds, acts and work... at the same time it means beautiful and good as such. The article also discusses the term *ḥusn* (حُسْنٌ), and the well-known tradition/*hadith* of the Messenger Muhammed s.w.s., known for its bringing the term along with the terms Islam (submission to God) and *iman* (faith). The author presents insight into Qur'anic text, relevant tradition of the Messenger s.w.s. and related commentaries of the classical commentators of the Qur'an.

Key words: ihsan, husn, adab, benevolence, kindness, beauty